Trahinienele

Personaje

Deianira vine din iatacul ei, urmată de bătrîna care îi fusese doică.
DEIANIRA[1]
HERACLES[2]
HYLLOS, *fiul lui Heracles şi al Deianirei*
IOLE[3], *prizonieră (rol mut)*
LIGHAS, *crainicul lui Heracles*
DOICA *Deianirei*
UN BĂTRâN *din Trachis*
CRAINICUL
UN SCLAV *al Deianirei*
CORIFEUL
CORUL *alcătuit din cincisprezece femei tinere din Trachis*
Acţiunea se desfăşoară In Trachis, in Tesalia, în faţa palatului regelui Ceyx, unde locuieşte Heracles,
DEXANIRA

[1] Citeşte Deianira.
[2] Citeşte Heracles. ? Citeşte I61e.

10
15

De mult spun oamenii, de cînd e lumea spun,
Că pînă cînd sorocul morţii n-a bătut
Nu poate riimeni şti de viaţa i-a fost chin,
Ori fericire-a fost.[1] Eu însă n-am s-aştept
La Hades să cobor, că viaţa, vai, mi-o ştiu:
Doar chin şi-amar! Trăiam eu încă-n Pleuron,
La tatăl meu Oeneus; măritişul meu
Mi-a fost prilej de-atîtea frămîntări cum nu-i
Femeie în Etolia să fi-ndurat.
Ce-am tremurat!... Eu am avut un peţitor:
Pe Acheloos, rîu vestit. Cînd m-a cerut
El tatii, rînd pe rînd s-a-nfăţişat în chip
De taur mai întîi; de şarpe-apoi, sclipos
Şi-ncolăcit... şi-n urmă-n chip de om, cu cap
De bivol, iar din barSa-i cea stufoasă-i tot

[1] Această zicală atribuită lui Solon apare frecvent în literatura elină. Vezi şi sfîrşitul tragediei *Oedip rege* (v. 1527 — 1530).

67

Ţîşnea şiroi de apă de izvor[1]... Vai, vai! Ce peţitor! Ce n-aş fi dat să mor atunci, Decît s-ajung ca să nuntesc cu el! Dar mai Tîrziu — norocul meu! — peţită-am fost de-un om
20 Vestit: fecioru-Alcmenei şi-al lui Zeus.[2] O! ce Mai trîntă între peţitori s-a-ncins!... Aşa Scăpai! Eu nu-s în stare a-ţi povesti ce-a fost; S-o facă cei ce-avut-au suflet a privi, Căci eu ca năucită-am fost... Ce groază-aveam
25 Că frumuseţea-mi va aduce mult amari
Dar Zeus, al luptelor cîrmaci, cu bine-a pus. El luptei un sfîrşit... Cu bine? Pot eu şti? Că de cînd soarta m-a legat cu Heracles Ce-i viaţa mea? Doar groază şi doar chin. Că zi
30 Şi noapte, noapte-zi, eu tremur pentru el: Eu i-am făcut copii, dar el — ca un plugar Ce-şi are-ogoru-n depărtări, de-l vede doar La vremea-nsămînţatului şi-a strînsului De rod — şi-i vede rareori..., doar cînd şi cînd.
35 Ce viaţă, vai! Abia se-ntoarce acas' şi iar O ia la drum, ca omu-n slujba altuia. Dar azi, măcar că-a-nfrînt el trudnicile-i griji, Mai spăimîntată-s ca oricînd.[3] Că de cînd el Pe îfitos[4] l-a

omorît, trăim aci-n
Trachis, la gazdă, în surghiun. Dar'Heracles S-a dus... Pe unde-o fi? Vai, nimeni n-a ştiut Să-mi spună un cuvînt. Ştiu doar că-ngrozitor De grija-i mă frămînt. Va fi păţit ceva?... Că zece luni s-au scurs şi s-au mai scurs vreo cinci
De cînd s-a dus şi semn de viaţă nu mi-a dat. Ce va fi fost? Ce grozăvii?... Şi cînd s-a dus,

[1] Prin aceste mstamorfoze ale lui Acheloos, Sofoclo situează tragedia în;atmosfera\mor vremuri legendare, cînd încă nu erau deosebiri între om şi monştri.

[2] Heracles.

[3] Firea şovăielnică şi temătoart a Deianirei, cum şi frumuseţea ei, care vor aduce — cum însăşi o spune — „mult amar", lămuresc întreaga ei tragedie.

[4] Fiul lui iWytos, regele Oechaliei, în Eubea. în legătură cu uciderea lui îfitos, a se vedea mai departe povestirea lui Lichas (v. 268 — 273).

OS

Pe o tăbliţă slove-a scris şi-ntr-una-i rog Pe zei să nu-mi aducă ea vreo pacoste.

DOICA

Stăpîna mea, o, Deianira, deseori Eu am văzut cum te jăleai că Heracles S-a dus de-aici... de mult! Dar azi să-ţi dau un sfat, De cumva-i este unei sclave-ngăduit Poveţe-a da stăpînilor[1]: ai mulţi copii; De ce nu l-ai porni pe vrunul dintre ei Pe urma soţului, să dea de el? Şi-ntîi Pe Hyllos poate-ar fi să-l mîi, de-i grijuliu Acest copil de tatăl său, de soarta lui. ...Dar uite-l, vine-ncoa, zorind înspre palat. Şi de-mi socoti tu sfatul înţelept, te poţi Sluji de omul ăsta-aşa cum ţi-am spus eu. *(Inră Hyllos. Deianira li iese In Intîmpinare.)* DEIANIRA

O! fiul meu, copilul meu, şi-un om de rînd Grăieşte-adesea înţelept... Ea sclavă-i, da, Dar a vorbit cum una slobodă-ar vorbi.

HYLLOS

Ce zise, mamă? Spune-mi-o, de pot s-o ştiu. DEIANIRA A spus "că-i ruşinos că nu te-ngrijorezi
De tatăl tău, ce-i dus de mult printre străini.

HYLLOS

Ba ştiu de el, de-i dăm crezare zvonului.

[1] în antichitate nu era îngăduit sclavului să dea poveţe stăpî-[n]ului. Aici, sfatul înţelept al sclavei pune în evidenţă naivitatea Deianirei.

J

DEtANIRÂ

Copile, unde-o fi? Ce se va fi zvonit?

HYLLOS

El — zice-se — a fost, tot anul ce-a trecut, Un slujitor la o femeie-n Lidia.

DEIANIRA

Atîta s-a-njosit?... La toate să te-aştepţi!

HYLLOS

Dar pare-se că din robie-ar fi scăpat.

DEIANIRA

Trăieşte? Nu? Şi unde-o fi? Ce s-a zvonit?

HYLLOS

în Eubeea!... Zice-se că-a atacat Pe Eurytos în ţara lui... ori că ar vrea...

DEIANIRA

(cu vioiciune)

Copile, ştii ori nu că despre-acest meleag El mi-a lăsat neîndoioase prevestiri?

HYLLOS

Ce prevestiri? Eu, mamă, chiar nimic nu ştiu.

DEIANIRA

A scris că viaţa-şi va sfîrşi-o-acolo, sau —
De-o fi biruitor — ferice va trăi

Cît zilo-o mai avea. Copile, viaţa lui La cotitură grea-i acum. N-ai vrea şi tu Să-i vii în ajutor? Că izbăvirea lui Va fi şi-a noastră izbăvire-a tuturor;
Iar moartea-i şi pe noi ne-o duce în mormînt.
70
90
9:-,
100
105
Ah, mamă,-atunci eu plec, alerg! De-aş fi ştiut De-acele prevestiri, de mult eu lîngă el Eram. Dar, drept să-ţi spun, lui soarta i-a zîmbit Mereu; şi de-asta pentru el nu m-am temut, N-am tremurat. Dar azi, că ochii mi-ai deschis, N-am să mă las pîn' despre el nu aflu tot.
DEIANIRA
Te du, copilul meu! Tîrziu de-ar fi, nu-i prea Tîrziu cînd veste bună-ţi este dat s-auzi.
(Hyllos pleacă, in vreme ce se apropie corul.) **CORUL**
Strofa 1
O, tu ce din negura nopţii purces-ai, Cînd stelele-au prins să pălească, Şi căruia noaptea-ţi aprinde văpaia, O, Soare[1], o, Soare, ah, spune-mi: feciorul Alcmenei pe unde-şi mai duce el viaţa? Tu, zeu care-mprăştii lumină şi flăcări, O fi prin strlmtorile mării? Pe care — Că-s două -pămînturi[2] — pe care din ele Trăieşte? Tu spune-mi, că ageri ţi-s ochii!
Antistrofa 1
A plîns Deianira In sufletu-i dorul, Aflat-am, femeia aceasta ce-odată Atît de peţită fusese prin lupte. Şi astăzi nu-şi poate opri podiditul De lacrimi, ca pasărea-n mare urgie
[1] In teatrul elin, acţiunea desfăşurîndu-se în aer liber, eroii îşi îndreptau gîndul, în clipele solemne, către Soare, ca bunăoară Heracles cind îşi simţea sfîrşitul (v. 1144), sau Aias în clipa cînd îşi punea capăt Vieţii'(vezi *Aias,* v. 845).
[2] Trecerea printre insulele multe ale Mării Bgee da corăbierilor nnpresia că trec prin strîmtori. în împărţirea pămînturilor în două continente, Africa era uneori socotită ca fiind legată de Ruropa, alteori de Asia.
71
110
115
120
125
130
Căzută, şi greu o mai chinuie gîndul Că soţu-i departe; se tînguie-ntr-una Şi-şi plînge mereu în culcuş văduvia. Ea nu mai aşteaptă nimic de la soartă, Sărmana, ci numai amaruri şi jale.
Strofa 2
Ca marea cea-ntinsă, cînd vîntul Boreas Ori Notos stîrneşte talazuri, talazuri, Ce-n vuiet pornesc înspre ţărmuri şi iarăşi Din ţărmuri în larg se avîntă, aşa e Şi viaţa trudită-a odraslei lui Cadmos[1]: Odată se-nalţă şi iarăşi se-afundă, Cum parcă-ar pluti el pe marea cretană[2]; Dar vrunul din zei îi tot poartă de grijă, Oprindu-l din drumul nentors către Hades.
Antistrofa 2
(către Deianira)
Smerită-ţi voi face-o dojana — ţi-o spun eu în faţă: te zbuciumi din cale afară. Ascultă: nu-ţi pierde tu dulcea nădejde, Căci fiul lui Cronos, prea marele rege, Mai-marele lumii[3], el nu-i dăruit-a Pe oameni cu-o viaţă lipsită de-amaruri; Căci oricărui om îi e dată odată Răstriştea şi iar, altădată, huzurul, Aşa cum pe bolta cerească se-nturnă într-una şi stelele Ursei cea mare.
KPODA
(cu vioiciune)
135
140
Nici soarta haină şi nici bogăţia. Se-abate din nou sărăcia... şi iarăşi... Vremelnice-s toate pe lume... Regină, Nu-ţi pierde nădejdea! Ascultă-mi povaţa, Şi-n greaua răstrişte, în fiece clipă, Aceste-adevăruri pâstrează-le-n suflet, Păstrează-ţi nădejdea I Căci cine vreodată Văzut-a pe Zeus uitîndu-şi copiii?
DEIANIBA
(către corifeu)

Nimic nu-i statornic: nici noaptea-nstelată,
[1] Este Heracles, născut în Teba (Cadmeea), întemeiată de legenJ darul Gadmos. în sensul acesta i se spune

„născutul din Cadmos'j
[2] Zbuciumul vieţii e comparat cu valurile, îndeosebi cu ale mării din jurul insulei Creta, unde furtunile erau stîrnite de vînturile cară băteau în direcţii contrare, ceea ce îi îngrijora pe corăbieri.
[3] Adică Zeus, stăplnul zeilor şi al oamenilor.

145
150
155
160
165
Ţi s-o fi spus de ce mă zbucium eu atît:
De asta-ai şi venit — socot. O, fie-ţi dat
Nicicînd să-nduri ce-ndură sufletu-mi! Căci azi
Tu încă n-o poţi şti; în tinereţe-aşa-i!
Căci tinereţea-şi are raiul ei: nu-l bat
Furtunile, nici ploile, nici arşiţa;
Ea zburdă-n bucurii şi-şi toarce firu-aşa
Pîn'ce fecioarei i s-a spus femeie. Ah!
Abia atunci, ştiind ce-s nopţile de griji
Şi frămîntări, va tremura şi pentru soţ,
Şi pentru-odraslele-i. Şi cînd îşi va vedea,
Ea însăşi, soarta ei, va înţelege-atunci
Tot chinul meu... Ce suferinţe-am îndurat!
Ce multe-am plîns! Dar asta-i, vai, să-ţi povestesc:
Gînd cea din urmă oară Heracles, al meu
Stăpîn, s-a dus de-acasă, pe-o tăbliţă — scris
De mult — el gîndu-i de pe urmă mi-a lăsat,
Cum n-o făcuse el nicicînd, la luptă cînd
Pornea; că-atunci în ochii-i doar izbînzi mijeau,
Dar moartea nu! Dar azi, cum parcă-ar fi murit,
A scris ce mi se cade-a moşteni — că-am fost
Nevasta lui — şi din avutul părintesc
Ce vor primi copiii lui. Şi a mai scris
Că de se va fi scurs un an şi-apoi trei luni[1],
Şi nu se va fi-ntors, acest răstimp va fi
[1] După oracolul de la Dodona, Heracles ştia că va mai avea de îndurat chinuri vreme de un an şi trei luni. în acest răstimp el a fost un an în slujba Omfalei, iar cele trei luni s-au scurs în Euheea, în 'uptă cu Burytos.

Cu tîlc: el ori va ti murii, ori de-a trecut
De-acest soroc, va fi în viaţă fericit.
A spus că-aşa se vor sfîrşi şi trudele
Lui Heracles. Că zeii-au hotărît aşa, 7 0 Cum la Dodona-i prezisese un stejar
Bătrîn, cînd două turturele-au gîngurit.[1]
Azi clipa a sosit cînd se va-nfăptui,
Ori nu, prezicerea de-atunci. Eu însă-abia
Prinsesem s-aţipesc şi-odată, tresărind 175 De spaimă,-am şi sărit din pat... Prietene,
Ce groază mi-e! Am să-l mai văd pe cel mai bun
Şi vrednic om? Sau văduvită m-o lăsa? *f*
CORIFEUL
Nu mai cobi!... Un om, pe frunte-avînd cununi, Spre noi se-ndreaptă... văd... Aduce bune veşti. *(Intră grăbit un crainic.)*
CRAINICUL
180 O, Deianlra, tu, stăpîna mea, eu cel
Dintîi, eu teama ţi-o voi spulbera! Să ştii: Fecioru-Alcmenii-n viaţă e şi-a biruit! Prinos din

lupte-aduce zeilor străbuni.

DEIANIRA

Bătrîne, ce vorbeşti? Ce oare vrei să-mi spui?

CRAINICUL

Doritul soţ se va întoarce în curînd, Biruitor şi-n toată strălucirea lui.

DEIANIRA

Ţi-a spus-o ţie un străin? Un băştinaş?

[1] Preoteselor, care în străvechiul sanctuar de la Dodona tălmăceau oracolele după cîntecul turturelelor şi foşnetul frunzelor, li se spunea „turturele".

CRAINICUL

Un crainic, Lichas, el a spus-o multora Cari pe imaşul unde boii pasc s-au strîns. Cum l-auzii, am şi venit ca vestea-ntîi Eu să ţi-o dau... şi mă vei răsplăti şi tu.[1]

DEIANIRA

De ce n-aduse — el! — aceste bune veşti?

CRAINICUL

Femeie, nu-i uşor, că l-au înghesuit Cu întrebări toţi malienii[2] strînşi în jur; Nu poate face-un pas, că fiecare vrea, Setos de veşti, să afle tot; nu-i dau răgaz, Nici poate-a se urni din loc, pîn'mai întîi N-a spus el tot. De zăboveşte, nu-i că vrea! Dar într-o clipă-l vei vedea cu ochii tăi.

DEIANIRA

O, Zeus, stăpîn al nepăscutelor livezi Din Oeta[3], iată, după-amar de vreme, azi Ne-ai dat şi bucurii! Strigaţi, femei, şi-aci-n Palat şi dincolo de zidurile lui, Vestirea bunei veşti! Nici mai nădăjduiam.

CORUL

(cu însufleţire)

Vuiască palatul de chiotul vesel Al celei ce soţu-şi aşteaptă! Să cînte flăcăii cu toţii, slăvindu-l Pe-Apolo, arcaşul cu tolba-i Frumoasă, ce-n grija-i ne are! Fecioare, Cîntaţi voi peânul! Slăviţi-o

[1] în tragediile sofocleice idoia că din interes, din setea de bani, săvîrşesc oamenii unele fapte se regăseşte adesea. Uneori se şi aruncă blesteme asupra banului (vezi *Antigona,* v. 295 — 296).

[2] Vezi *Indicele numelor proprii.*

[3] Pe culmile muntelui Oeţa, consacrat lui Zeus, nu era îngăduit oamenilor să pască turmele şi nici să cosească iarba.

Pe Ârtemis, sora-i zeiască din Delos[1]

Ce poartă în fiece mină O faclă aprinsă şi cerbi ea vînează! Pe nimfe, ce-i stau pe aproape, Cintaţi-le-acuma! Mă saltă pămintul Cînd flautul cîntă.

(Cîntecul răsună în palat.)

O, flaut,

Tu, rege al inimei mele![1] Cununa De iederă-ndeamnă să dănţui.

Ah, slavă, ah, slavă!

Ah, vreau să mă-ntrec cu bachantele tale! ; Peân, oh! Peăn, oh!

(Către Deianira:)

Priveşte, stăpînă iubită, priveşte

Convoiul! Se-ndreaptă spre tine.

Ah, iată-l că vine, ah, vezi-l, stăpînă!

(Un convoi de femei robite vine, urmîndu-l pe ***Lichas.*** *- In mijlocul lor e Iole.)*

DEIANIRA !

Prietene, îl văd; o clipă nu-l pierdui

Din ochi..., se-apropie. O, crainice, de cînd Te tot aştepţi Să-mi fii binevenit, de-aduci Tu veşti ce ne vor fi prilej de bucurii!

LICHAS

Venim cu bune veşti; şi ne-ai întîmpinat, Femeie, cum se şi cădea — că-am izbîndit! Pe-nvingător se cade a-l primi frumos.

[1] în textul gpac se spune „Ortigia", adică vechiul nume al Delo-sului. Aici s-a născut Artemis, pe care o slăveşte corul, invocîndu-l şi pe fratele ei, pe Apolo, zeul protector, care îşi avea în Delos marele sanctuar.

[2] Acesta este Dionisos, invocat o clipă de corul care uită că reprezintă pe tinerele fete din Trachis, pentru ca apoi, prin cîntecul solemn, „peanul", **să-l** invoce iarăşi pe Apolo.

DEIANIRA
Tu cel mai drag din toţi, ah, spune-mi mai intli: Pe Heracles, el viu fiind, am să-l mai văd?
MCHAS
Eu plin de viaţă l-am lăsat. Ce sănătos 235 Şi-nfloritor era! N-avea un beteşug!
DEIANIRA
Dar unde-o fi? în ţara lui? Printre străini?
IJCHAS
Pe-al Eubeei ţărm! Lui Zeus, la Cenaion[1], Inalţă-altar. Cu poame-i face prinosiri.
DEIANIRA
îşi împlineşte-un legămînt? I~o cere-oracolul?
tlCHAS
240 Un legămînt făcut cînd cucerea şi răvăşea El ţara-aceasta a femeilor ce-aici le vezi;
DEIANIRA
Pe zei! Dar ele cine sînt? Şi ale cui?
Cînd văd eu soarta lor, de milă să le plîngi!
LICHAS
Sînt prăzile ce Heracles — şi pentru el, 2 45 Şi pentru zei — le-a luat cînd pe-al lui Ilîurytos Oraş l-a năruit.
DEIANIRA
Şi-a stat de-atunci, de-atît Amar de vreme,-n preajma-acestei cetăţui?
* Pe acest promontoriu era slăvit, din vremuri străvechi, Zeus.
7?

LICHAs
Ba nu! A stat mai toată vremea-n Lidia, Dar liber nu, ci doar ca rob — rob cumpărat — 250 Cum însuşi el a spus-o, el. Să nu-l bîrfim, Femeie! Zeus a vrut, nu el! Vîndut unei Femei barbâre-a fost: Omfâlei; şi un an întreg a slugărit-o el — aşa a spus! Şi-atît l-au amărît aceste înjosiri
255 Că s-a jurat că-odată tot va înrobi Nevasta şi copiii celui ce şi-a rîs De el. Şi n-a fost vorbă-n vînt, ci ispăşind Păcatul lui, a strîns o oaste de străini Şi spre-a lui Eurytos cetate^a şi pornit,
260 Că-l socotea pe-acesta vinovat de tot Ge-a pătimit. într-adevăr, cînd Eurytos Pe Heracles îl găzduise-n casa lui, Cîinos îl suduia, măcar că oaspe vechi I-a fost: „N-or da săgeţile-ţi vrun greş, dar tot
265 Mai buni arcaşi sînt fiii mei.[2] Să rabzi, eşti rob, Eu liber sînt!" Cînd la ospăţ el s-a-mbătat, L-a dat afară din palat. Dar Heracles, Furios, nu i-a iertat-o şi... cînd îfitos S-a dus apoi pe deal în sus, înspre Tirint
270 Să-şi cate caii cei fugari, pe cînd cu ochi Iscoditori îi căuta, iar gîndul lui Aiurea îi fugea, a fost de Heracles Zvîrlit din vîrful unui mal stîncos.[3] Dar Zeus, Stăpîn Olimpului şi tată-al tuturor,
275 S-a înciudat şi rob el l-a făcut! N-a vrut
Să-l ierte că-a ucis, în chip viclean, un om — Chiar de-a ucis un singur om! Şi Zeus l-ar fi Iertat de s-ar fi răzbunat făţiş, pe drept, Căci zeii scîrbă au de tot ce-i josnic... Azi,
2 80 La Hades sînt cei răi de gură şi trufaşi! Robită ţara lor a fost!... Femeile Ce le zăreşti venind spre noi ferice-au fost,
285

J

[1] Oechalia.

[2] Săgeţile lui tfitos, fiul lui Eurytos, nimereau întotdeauna ţinta. Dar Heracles se bizuia pe iscusinţa arcaşilor săi.
[1] Uciderea lui Tfitos de către Heracles îl arată pe acesta ca fiind cu atît mai vinovat cu cît a ucis pe cel pe care îl găzduise în casa sa.

7b

310

Că mult au huzurit. Azi, soarta nu îe-o poţi Rîvni. Le-a dat poruncă însuşi soţul tău Să vină-aici. Iar eu porunca-i împlinesc; Sînt slujnic credincios. Cînd el lui taică-său, Lui Zeus, neprihănite jertfe-i va jertfi — Că-i dase ajutor a izbîndi — atunci S-o-ntoarce Heracles. Şi vestea-aceasta-i tot 290 Ce-i mai frumos din tot ce azi ţi-am povestit.

CORIFEUL

Regină, bucură-te tu, că ai de ce:
De tot ce ţi-a spus el, de tot ce însăţi vezi!

DEIANIBA

Cum inima nu mi-ar sălta, cînd aflu azi
Că soţul meu a izbîndit? Că-i doar firesc
Să-mi rîdă sufletul, văzînd izbînda lui.
Dar dacă stai şi te gîndeşti, poţi fi-ngrijat:
Căci şi cel fericit se poate nărui.
Prietene, m-a-nduioşat cînd le-am văzut
Sărmanele, prin ţări străine, de pripas,
Orfane, fără un cămin. Născute-au fost
Să fie libere şi, iată,-ajunseră-n
Robie!... Cruţă-i, Zeus ocrotitor, pe cei
Cari sînt ,din sîngele-mi născuţi! Dar dacă vrei
Ca să-i loveşti, aşteaptă mai întîi să mor.
Ce teamă sufletul mi-a prins cînd le-am văzut
Pe-aceste tinere!
(Către Io le:)
Dar tu, sărmano, tu,
Ce vrei pe-aici? Şi cine eşti? Fecioară eşti? Sau mamă? Ah, fecioară mai degrabă-arăţi, Şi mai de neam!
(Către Lichas;)
Hai, Lichas, spune-mi cine e Străina-aceasta? Cine-i? Cine-i maică-sa? Dar tatăl ei? Mă uit la ea şi milă mi-e Mai mult decît de altele, căci numai ea

79

295

300

305

Povara suferinţei ştie-a şi-o purta.

LICHAS

Dar ce ştiu eu? Şi tu de ce mă-ntrebi? Eu cred 315 Gă-n ţara ei coboară ea din mare neam.

DEIANIRA

Din neam regesc? Vreo fiică-avut-a Eurytos?

LICHAS

Nu ştiu! Ge-o fi cu ea eu n-am mai cercetat. *f*

DEIANIRA

Nici numele tu nu i-l ştii? Nu ţi l-au spus?

LICHAS

Nu! în tăcere rostul mi l-am împlinit.

DEIANIBA

(către lole)

320 Dar mie spune-mi tot, sărmano, tot! Mai greu Vei pătimi de nu vom şti noi cine eşti.
(lole tace.)

UCIIAS

Ea limba nici acum nu şi-o va dezlega; Nici mai nainte-o vorbă ea n-a scos, ci doar în sinea ei amarul şi l-a mistuit. 325 Sărmana, cît s-a tînguit şi cît a plîns De cînd în voia vînturilor şi-a

lăsat Ea ţara ei! Ce soartă-amară-a mai avut! Se cade deci a fi cu ea mai iertători.
DEIANIUA
Să-i dăm dar pace-acum! Şi ducă-se-n palat 330 De bunăvoia ei! A pătimit de-ajuns,
Ca noi să nu-i mai tot sporim durerea ei,
SO
Ci toţi fără zăbavă-nuntru să intrăm! *(Către Lichas:)*
Tu liber eşti şi du-te grabnic unde vrei, Iar eu voi rîndui ce trebuie-n palat.
(Urmat de convoiul de femei robite, Lichas pleacă. Deianira vrea să plece şi ea. Dar crainicul o opreşte.)
CRAINICUL
335 Mai stai o clipă-aici! Şi-n lipsa lor eu am Să-ţi spun pe cine-ai găzduit în casa ta, Şi-aşa să afli tot ce ele ţi-au ascuns, Ţi-au tăinuit. Că eu ştiu bine tot ce-a fost.
DEIANIBA
(nedumerită)
Dar ce-i? De ce vrei tu să mă opreşti aici?
CRAINICUL
340 Ci stai şi-ascultă-măl Tot ce ţi-am spus n-a fost în van. Şi nu-ţi va fi nici ce-am să-ţi spun acum.
DEIANIBA ,
Să-i chem pe ceilalţi napoi? Sau poate vrei Doar lor, femeilor, şi mie să vorbeşti?
CRAINICUL
(arătind spre cor)
Doar lor şi ţie vreau, iar celorlalte nu!
DEIANIRA
345 S-au dus. Şi-acum destăinuieşte-ţi gîndul tot!
CRAINICUL
Nimic nu-i adevăr din tot ce acest om
Ţi-a povestit. El sau te amăgeşte-acum,
Sau tot ce-ţi spuse pînă-acum au fost minciuni.
81
DEIANIBA
Ce vrei sfet spui? Descarcă-ţi gîndul tot! Să dau 350 De rost eu vorbelor ce-mi strecuraşi, nu pot.
CRAINICUL
Eram de faţă mulţi cînd Lichas povestea — Şi-am auzit — cum soţul tău l-a omorît Pe Eurytos şi-n urmă cum a cucerit Oechâlia cu-naltele-i întărituri,
355 De dragu-acestei tinere; cum Eros — el, *
Doar el — iar nu ce-a pătimit în Lidia, mr
Nici Înrobirea lui sub al Omfâlei jug, Şi nici uciderea lui Ifitos l-a-mpins La lupta-atunci. Dar azi de Eros nici n-a mai
360 Vorbit. De fapt, cum Heracles, nenduplecînd Pe tatăl fetii să i-o dea, să aibe-ascuns Culcuş cu el, a născocit un chiar nimic Şi-a năvălit cu oastea-n ţara tinerei Femei, al cărei rege Eurytos era,
365 Cum auzişi. Pe tatăl fetei l-a ucis,
Şi-n ţara-i a făcut prăpăd! El în palat, Cum vezi, s-o-ntoarce-acum, dar trimiţînd-o-ntîi Pe ea, dar nu ca sclavă, nu! Nu crede-aşa Ceva, că-i foc de-ndrăgostit. Ţi-am dezvelit,
370 Regină, tot ce mi-a fost dat s-aud şi eu Din cîte Lichas povestise-n agora, Şi-ntreg poporul din Trachis l-a auzit. Ţi-or spune-o toţi... Şi dacă vorbele-mi te dor, Mă doare că le-am spus, dar este-un adevăr.
DEIANIBA
375 Vai mie, vai! Ce s-o-ntîmpla? Cum de-am lăsat, Fără să ştiu, să-mi intre-n casă-o pacoste? Nenorocită-s, vai! Ea cine-o fi? Nici cel Ce o aduse n-o ştia? El se jura că nu!
CEAINICUL
O vezi cît colo că-i de neam! Frumoasă e! 380 Ei tată i-a fost Eurytos, iar numele-i
82
Iole..., dar acela ce-a adus-o aici
Nu îl ştia, că n-a-ntrebat-o el nicicînd.

CORIFEUL
Ah, piară cei ce-s necinstiţi — de nu chiar toţi, Măcar acei ce-n taină mîrşăvii urzesc!
DEIANIBA
Femeilor, ce pot să fac? Ce pot? Că rău
M-a năucit ce-mi spuse el..., sînt la pămînt!
CORIFEUL
Te du năuntru-acum! Pe Lichas să-l întrebi; De-l iei din scurt şi-l iscodeşti, îţi spune tot.
DEIANIBA
Aşa-i! Şi-acum mă duc... Cuminte-i sfatul tău.
CRAINICUL
Iar noi să stăm pe loc? Ce-ar trebui să fac?
DEIANIBA
Stai locului, căci iată, făr' să-l fi chemat Prin vrun pristav de-al meu, el vine din palat.
LICHAS
(indreptîndu-se spre Deianira)
Stăpîna mea, ce vorbă vrei tu să-i trimiţi Lui Heracles? Să-mi spui, că-s gata să pornesc.
DEIANIBA
Tu te-ai lăsat mult aşteptat. Şi-acum zorit
Mai eşti, cînd tocmai vream de vorbă să mai stăm.
LICHAS
Mai vrei să mă întrebi? Sînt gata să-ţi răspund.

DEIANIRA
Şi-mi juri că ai să-mi spui întregul adevăr?
LICHAS
Voi spune tot ce ştiu. Pe Zeus cel mare-ţi jur!
DEIANIRA
Femeia ce-a venit cu tine, cine e?
LICHAS
Din Eubeea..., dar părinţii nu i-i ffciu.
CRAINICUL
(răstindu-se)
Te uită-n ochii mei! Şi cui crezi că-i vorbeşti?
LICHAS
Dar tu de ce mă-ntrebi? Şi unde vrei s-ajungi?
CRAINICUL
Răspunde la ce-ntreb, de-ai înţeles ce vreau!
LICHAS
Eu Deianirei îi vorbesc — ei, fiicei lui
Oeneus — reginii-ai cărei soţ e Heracles! Stăpînei mele... Ce? Ori ochii m-amăgesc?
CRAINICUL
E tocmai ce voiam din giira ta s-audî'[1] Tu spui că ţi-e stăpînă?
LICHAS
Da, aşa şi e!
CRAINICUL
Şi ce osîndă crezi că ţi s-ar cuveni

Cînd vei fi prins că mincinos tu i-ai vorbit?
LICHAS
S-o mint pe ea? Ce tîlc au vorbele ce-mi spui?
CRAINICUL
In vorba-mi nu-i
LICHAS
vrun ascunziş. O fi-n a ta!
Mă duc. Aş fi smintit de-aş sta să mai te-ascult.
CRAINICUL
Ba stail Tu să-mi răspunzi la o-ntrebare doar.
LICHAS
întreabă tot
CRAINICUL

ce vrei, că gureş eşti destuii
Femeia-aceea, prinsă-n lupte... ştii ce vreau Să-ţi spun..., pe care-o aduseşi...
LICHAS
CRAINICUL
De ce mă-ntrebi?
Ţe faci că n-o cunoşti? Iole e! Chiar tu 420 Ai spus-o. Nu? Şi tată-i Eurytos.
LICHAS
Dar cui i-am spus-o? Cui? Tu adu-mi-l aici Pe cel ce cu urechea lui m-a auzit!
CRAINICUL
Te-au auzit destui, că-n piaţa din Trachis Ai spus-o tu, în gura mare, tuturor.
85
LICHAS
425 Am spus ce-am auzit; dar una e să duci Un zvon şi alta e să spui că-aievea-a fost.
CRAINICUL
Un zvon? Dar nu sub jurămînt mi-ai spus că-aiţ Lui Heracles tu o soţie i-ai adus?
LICHAS
(către Deianira). .... ;;, f. /
Soţie? Eu am spus?... Stăpînă, rogu-te 430 Pe zei, să-mi spui: străinul ăsta cin#*e?-[1]
CRAINICUL
E cel ce te-auzi spunînd că ţara ei fi;.: Robită-a fost de dragul ăstei tinere. :.,.,-,,.■*{*. De vină Lidiana[1] nu-i..., ci-i dragostea!
LICHAS
Stăpînă, ducă-se de-aici! Cuminte nu-i •«
435 A sta s-asculţi cum flecăreşte un smintit. .
; DEIANIRA ■ ! , :%: *f*
,, Pe Zeus, ce-aruncă trăsnete pe crestele Umbrite de păduri din Oeta, rogu-te: Să nu-mi ascunzi nimic! Vorbeşti unei femei Ce nu-i o rea. Eu ştiu că firea omului 440 Şi poftele-i sînt nestatornice. A vrea
Să-i ţii lui Eros piept şi să te lupţi cu el ■• E faptă de smintit. Căci Eros dă porunci Cum îi năzare lui; şi mie-mi dă. Le dă ;S Şi zeilor! De ce cu altele ar fi >
445 Altfel? Nu-s tot femei? Vreo vină soţului ('; Să-i fac eu azi că-a fost de Eros săgetat?[2] Nebună-ar fi să fiu! Sau s-o învinuiesc ;

[1] Omfale, regina Lidiei.

[2] Heracles, ducîndu-se în Oechalia, s-a îndrăgostit de fiica regelui Eurytos, Iole.

Pe-această tînără? Dar ce rău mi-a făcut? Ea nu m-a înjosit. Nici vorbă nu-i de-aşa
450 Ceva[Şi dacă soţul meu ţi-a spus să minţi, Urît jte-a învăţat![1] Iar dacă, vrînd să-mi fii Bun slujitor, ai născocit-o tu, urît Te-ali mai purtat! Hai, spune-mi adevărul tot! Om/liber eşti şi-i hîd să treci drept mincinos.
455 De/vrei să m-amăgeşti, nu se va prinde, nu! Că/nu te cred. Prea mulţi te-au auzit ce-ai spus Şy^mi povesti-vor tot... De frică-ai amuţit? Atunci — să ştii — tu în zadar te-ai spăimîntat, Că ce mă supără-i tăcerea ta, că vrei
460 Să taci. Ce-o fi aşa de groaznic de ştiut? / Femei destule Heracles a îndrăgit! Mi-a auzit vreuna doar o vorbă grea? Vreo vi.nă-adus-am vruneia? Cu cea de-acum N-am să mă port altfel, de ar iubi-o el
465 Oricît. Cînd am văzut-o, m-am înduioşat,
Gîndind că frumuseţea-i doar — nu vrerea ei — I-a dat de rîpă ţara, în robie azi. Să-şi meargă viaţa drumul ei!... Eu îţi mai spun: Tu altora să spui minciuni, dar mie nu!
CORIFEUL
470 Ascult-o! Sfatu-i bun! Şi mai tîrziu tu nu Te vei căi..., iar eu îţi sînt îndatorat.
LICHAS
Stăpînă dragă, azi cînd seama-mi dau că eşti Şi tu tot om, cum sîntem toţi, şi că gîndeşti Şi simţi ca noi, îţi spun întregul adevăr:
47 5 Aşa-i, cum a spus el. Nebună dragoste
De-această fată-atunci l-a prins pe Heracles, Şi pentru ea a năruit el ţara ei De baştină: Oechalia. Dar să-ţi mai spun — Şi-aceasta e spre cinstea lui — nu mi-a cerut
480 Nicicînd să nu ţi-o spun şi n-a tăgăduit.

[1] Heracles nu-i spusese lui Lichas să-i ascundă Deianirei adevărul. Era doar o presupunere a acesteia.

Ci eu, temîndu-mă să nu-ţi fac sînge rău, Stăpîna mea, eu ţi-am ascuns. De vină sînt Doar eu, de tu

socoti că-o vină poate fi. Acum ştii tot! Şi dacă vrei să-l bucuri tu 485 Pe soţul tău — iar ţie bine iţi va fi — Pe fată tu să n-o urăşti! Nu-ţi lua-napoi. Ce mi-ai spus bine despre ea, că Heracles, Viteaz într-una-nvingător, a fost acum învins şi înrobit a fost de dragul ei.
DEIANIRA
490 Cu gîndu-aşa mă dau şi eu, cum ai spus tu.*"^»* Nu stau de-a curmezişul vrerii zeilor; Ar fi-n zadar! Cumplite-amaruri aş stîrni. Hai în palat! Am să-ţi dau daruri şi-un răvaş, Să i le duci, că daruri am primit şi eu. ,
49 5 Nu s-ar cădea cu mîna goală să te-ntorci, Cînd tu-mi venişi cu-aşa frumos alai.
(Deianira, urmată de Lichas şi de crainic, pleacă.)
CORUL
Strofa
Ah, mare-i puterea prin care Intr-una
Izbînzi are Cypris! De cele avute
Cu zeii eu nici nu voi spune. Ci numai 500 *Cum gata l-a dat ea pe fiul lui Cronos,*
Ca şi pe mai-marele nopţii, pe Hades,
Ori şi pe Poseidon ce zgllţîie însuşi
Pămîntul[1]*. Eu doar despre cei ce pe-a noastră*
Stăpînă-au rlvnit ca s-o aibe soţie 505 *Ţi-oi spune: vlnjoşii s-au luat şi la trîntă,*
Şi-n colb s-au bătut ei şi pînă la stnge.
Antistrofa
Şi unul e fluviu-Acheloos năvalnic,
[1] Corul spune că şi zeii au fost prinşi în mrejele iubirii, ca, da pildă, Zeus, care n-a rămas credincios soţiei sale Hera, cum nici Poseidon nu i-a fost Amfitritei. Iar Hades ă răpit, din dragoste, pe Perj sefona.
515
Cu chipul de taur, cu coarne făloase Şi patru picioare, din ţara pe unde 510 *Domnise Oeneus; iar altu-i din Teba Lui Bachus, avlnd şi săgeţi, şi măciucă, Şi arc ce se-ndoaie: e fiul lui Zeus. De poftă aprinşi ca s-o aibe soţie, S-au luat ei la trîntă. Doar Cypris, zeiţa Iubirii, privea de departe la lupta Aceea, că-n dragoste ea hotărăşte.*
E p o d a
Ce pumni s-auziră! Săgeţi vîjîiră.
Ce zgomot de coarne de taur, ce trîntă!
Ce valmeş! Cum piedică-şi pun cu piciorul!
Cum frunţile unul cu altu-şi izbiră!
Ah, ce-au gîfîit ei, şi unul, şi altul!...
Şi-n vremea aceasta frumoasa şi dulcea
Fecioară stătea pe colnicul de unde
Privirea ii fuge departe şi tare-i
Cu grijă: ah, care-o să-i fie bărbatul?
Eu n-am fost acolo, dar ştiu cum fecioara,
Sărmana, privea ca să vadă ea cine
Va-nvinge şi căruia-i fi-va nevastă.
Dar maică-si-au smuls-o şi-au dus-o departe,
De parcă-ar fi fost o viţea rătăcită.
(Deianira, urmată de o sclavă purtînd pe braţe un mic sipet ferecat, vine din palat.)
DEIANIRA
Prietene, pe cînd în casă Lichas stă De taină cu captivele, gătind de drum, Eu pe furiş venii aici ca să vă spun Ce vicleşug am uneltit şi să-mi jălesc Cu voi amarul meu... Am găzduit — precum Vîslaşu-ncarcă-n luntre-o marfă cu ponos — O fată... Fată? Nu! — a fost; şi sufletul Mi-am otrăvit. Şi-acum noi două-n aşternut Vom sta să-l aşteptăm,pe el şi-al dragostei Desfăt. Aşa m-a răsplătit el — Heracles
-
89
520
525
330
535
540
Ah, bunul, credinciosul soţ, cum i s-a spus, Că i-am vegheat de-atunci, de mult, căminul lui. Eu ciudă n-am pe soţul meu — că-aşa e el: L-apucă-ades de-ald-aste slăbiciuni. Dar iar

545 îmi spun: cum o nevastă ar răbda să stea Cu-această femeiuşcă-ntr-un cămin, iar el, El, soţul meu, să-i fie soţ şi ei? Ah, văd: Ei, frumuseţea-n floare-i azi, pe cînd a mea Păleşte-acum. Şi omul este-aşa făcut:
550 Lui dragi îi sînt doar florile ce-mbobocesc, Nu cînd se ofilesc... Aşa şi Heracles — Mă tem — mi-e soţ cu numele, dar dragostea I-o dă doar ei. Să mă-nciudez? Nu s-ar cădea ^^ Unei femei cuminte... Amaru-mi să-l alung
555 Eu am găsit un leac... Prielene, vi-l spun:
De multă vreme-ntr-un ulcior de-aramă-avearn Un dar ce-mi dase Nessus, cînd dihania Cu piept păros, rănit de moarte, se sfîrşea. Centaurul în braţe-i lua pe cei ce vreau
560 Să treacă rîul Evenos cu ape-adînci,
Şi îi trecea — pe bani. El vîsle, pînze nu Avea. Aşa eu l-am trecut cînd tatăl meu M-a dat lui Heracles: era al nunţii drum. Dar cînd pe la mijlocul rîului eram,
565 Deodată Nessus, ce pe umeri mă ducea,
S-a cam obrăznicit..., simţeam cum mîinile-i... Ah, am ţipaţi... Pe loc atunci fiul lui Zeus S-a-ntors spre el şi-n piept săgeata-i i-a vîrît. Dihania, cînd să-şi dea sufletul, atît
570 Mi-a spus: „Tu, fiică a bătrînului Oeneus, Tu sfatul de-mi asculţi vei trage mult folos, Că-ai fost cel de pe urmă din drumeţii duşi Pe umerii-mi. Din rana-mi ia cu mîna ta Oleac' de sînge izbicit şi-amestecat
575 Cu fierea şarpelui din Lerna, ce cîndva I-a otrăvit săgeata lui. Vei face-aşa Un ir cu care poţi vrăji tu sufletul Lui Heracles, ce pe vreo alta n-o va mai Iubi nicicînd"... La asta tot gîndindu-mă,
580 Prietene, cu grijă am ascuns ăst ir
In casa mea; cu el am uns acest veşmînt,
90
Făcînd ce mi-a spus Nessus cînd s-a stins. Acum E gata tot!... Viclene îndrăzneli, n-aş vrea Nicicînd să vă cunosc! Urăsc femeile' 585 Ce să le folosească pot. Eu însă vreau Prin acest leac să mi-l vrăjesc pe Heracles, S-o-nfrîng pe ea... Gîndk-am bine?... Ori mă las?

CORIFEUL

De ai temei să crezi că-aşa vei izbîndi, Eu nu te-aş dojeni; socot că bine faci.

DEIANIRA

590 Că leacul ce-am ales o fi el bun, eu doar
Cu gîndu-mi dau, dar la-ncercare nu l-am pus.

CORIFEUL

încearcă-l deci! Că doar aşa — cînd de la gînd La faptă treci — vezi de-ai gîndit tu cu temei.
595
600
605

DEIAIVIRA

Ne-om lămuri-n curînd. Pe Lichas iată-l văd In prag, gata de drum. Să nu mă daţi de gol, Atît vă rog. O faptă — hîdă chiar — de-o faci Doar în ascuns, de rîs nu-l face pe făptaş.

(Dinspre casă vine grăbit Lichas.) LICHAS

Eu ce să fac? Tu spune-mi, fiică-a lui Oeneus, Că prea am zăbovit... E vremea să mă duc.

DEIANIRA

La asta, Lichas, chiar gîndeam cînd tu-n palat
De vorbă cu străinele-mi stăteai. Să iei
Cu tine-acest veşmînt, de mîna-mi iscusit
Ţesut şi du-l din parte-mi soţului în dar!
Cînd i-l vei da, să-i spui că el — şi nimeni alt -
Să aibe-a-l îmbrăca întîi. Nici soarele,
Nici flăcările din vrun templu sau cămin
91
Sa nu îl vadă, nu, decît cind însuşi el — El, soţul meu — se-nfăţişa-va zeilor, Strălucitor, cînd va fi ziua de jertfiri.

610 Eu mi-am urat că teafăr dacă-l voi vedea, Sau nendoios voi şti că se întoarce iar, Eu zeilor am să-l'arăt gătit în nou Veşmînt, ca noul jertfitor[1]. Pecetea tu Să-i duci cu care-am însemnat ăst sipet mic.
615 Chezasă îţi va fi că vii din partea mea...
Te du! Fii credincios, căci crainicul, să ştii — E legea lui — se cade-a spune doar atît Cît i s-a spus. De-ăi face-aşa, îţi mulţumim »
Şi Heracles, şi eu. Datori îţi fi-vor doi! *•* *J*
LICHAS
62 0 De-i sînt eu vrednic ucenic şi crainic bun, Voi face-ntocmai ce ai spus. Eu sipetu-i Voi da aşa cum l-am primit, iar vorba ta, Ducîndu-i-o, chezaşe-mi fi-va-n faţa lui.
BEIANIRA
Te du! Eu nu te mai opresc. Doar ai văzut 62 5 Cu ochii tăi ce se întîmplă prin palat.
LICHAS
Acolo totu-i bine — văd — şi-am să i-o spun.
DEIANIRA
Ce gazdă bună-am fost străinei — ai văzut — Şi ce prietenos eu m-am purtat cu ea.
LICHAS
Da, am văzut şi drept la inimă mi-a mers.
DEIANIRA
630 Şi-ai mai avea ceva să-i spui? Că mă usuc

[1] La antici era obiceiul ca atunci cînd se făceau jertfiri sau se] aduceau prinoase zeilor, jertfitorii să se înveşmînteze în haine noi.

635
De dor? Că-ntors acasă-l vreau? Să nu i-o spui Decît de-ai şti că dorul meu e şi al lui.
(Lichas pleacă, ducînd sipetul pe braţe. Deianira se duce în palat.)
CORUL
Strofa 1
O, voi care trăiţi pe ţărm, pe stlnci, Pe unde calde şipote ţîşnesc, Pe crestele din Oeta, voi! Şi voi, Din jurul golfului din Melida Ce-i închinat Fecioarei cu săgeţi De aur Ungă Termopil, lăcaş Vestitului sobor al grecilor![1]
Antistrofa 1
640 *Curind veţi auzi voi flautul!*
Dar el nu jalnic va cînta, ci ca
O liră ţinlnd ison ciutului
în slava zeilor. Căci, iată, azi
Fecioru-Alcmenii şi-al lui Zeus 645 *Spre casă se întoarce-acum, cu prăzi*
Ce i-au fost rod al dîrzei vitejii.
Strofa 2
De ţara lui departe rătăcea,
Jar noi, de luni şi luni — s-a scurs un an[2] *—*
într-una-l aşteptam. Noi ce ştiam?
Pe unde va fi fost? Pe care mări?
Iar ea, nevasta-i dragă, ce-l iubea,
Sărmana, vai, se mistuie de dor
Şi pllns. Dar Ares, aprigul, a pus
Sflrşit durerii ei de zi de zi!
650

[1] Este regiunea izvoarelor de apă caldă. Aici se întreţinea cultul «fecioarei cu săgeţile *âe* aur" (Artemis); primăvara şi toamna, în jurul sanctuarului ei, se aduna soborul cetăţilor învecinate.

[2] Mai exact un an şi trei luni.

Antistrofa 2
655 *întoarcă-se, Intoarcă-se aici!*
Cu multele ei vlsle, far" popas,
Corabia-i vîslească plnă cînd
La bun liman l-a dus! Şi părăsind
El grabnic insula şi-altarele-i 550 *în care, zice-se,-a adus jertfiri,*

Să vină plin de-al dragostei balsam,
Cum a şi spus-o-atunci centaurul.
(Deianira se reîntoarce turburată.)
DEIANIRA
Ah, teamă mi-e că prea departe voi fi mers, Femeilor, prin ce-am făcut eu de curînd!
CORIFEUL
Ce-i, Deianira, fiică-a lui Oeneus? Ce-i?
DEIANIRA
Nu ştiu! Dar ce nădejdi mă legănau, făcînd Tot ce-am făcut! Şi, vai, cît rău voi fi făcut!
CORIFEUL
Vorbeşti de darul ce-ai trimis lui Heracles?
DEIANIRA
De el! Şi-aş da oricui povaţă-a nu fi prea .. Zelos, cînd izbîndirea-i îndoielnică.
CORIFEUL
Să-mi spui, de poţi, de unde spaima ţi s-a tras?
DEIANIRA
Cînd vă voi povesti ce s-a-ntîmplat şi cum,
Femeilor, vi s-o părea uluitor!
Eu, ca să-i ung veşmîntu-i alb, am tuns un smoc
Din lina unei oi; vreun om de-al casei nici
Că l-a atins şi lîna, mistuindu-se,
S-a şi împrăştiat pe piatra din podea.
Dar ca să vezi ce-a fost, eu am să-ţi povestesc:
Nu am uitat nimic din sfatul ce mi-a dat
Centaurul cînd cu-o săgeată-nfiptă-n piept
Trăgea să moară. Ah, în minte mi-a rămas
Cum parcă-a fost pe-o tablă de aramă scris.
Mi-a spus — şi-aşa am şi făcut — ca să păzesc
Eu irul unsuros şi să-l feresc de foc,
De raza soarelui; iar la lumină doar atunci
Să-l scot, în clipa cînd ar fi să-l folosesc.
Şi azi, cînd clipa-aceasta a sosit, c-un smoc
De lînă smuls din lîna unei oi de-aici
Am uns eu în ascuns acel veşmînt ce vream
Să i-l trimit; iar după-aceea l-am chitit
Şi, vrînd ca să-l feresc de raza soarelui,
L-am pus într-o lădiţă-n fund — cum aţi văzut.
Dar azi, în casă pătrunzînd, mi-e dat să văd
Ceva — uluitor! — ce nimănui prin gînd
I-ar fi trecut: nedîndu-mi seama, am zvîrlit
Eu smocu-acela ce-mi slujise ca sa ung
Acel veşmînt, pe undeva şi unde-a fost
Bătut de raza soarelui; aici, în arşiţă,
Deodată ^s-a topit şi s-a făcut fărîmi,
Aşa ca rumeguşul lemnului tăiat
De ferăstrău; pe locu-acela, pe pămînt,
S-a strîns o spumă sîngerie de beşici,
Ca mustul gros din strugurii lui Bachus, din
Ciorchinii pîrguiţi, aşa că nu mai ştiu

Nici eu, vai mie, ce să cred! Dar eu mă dau
Cu gîndul că vrun groaznic rău voi fi făcut;
Altfel, cum mi-ar fi vrut centaurul — cînd da
Să moară — binele, cînd el din pricina-mi
Sfîrşitul şi l-a dat? Nici cu putinţă-ar fi!
El alt gînd mistuia şi mi-a vorbit mieros,
Căci vrea să prindă-n laţu-înşelăciunii lui
Pe cel ce l-a ucis. Azi seama-mi dau, dar — vai! ■
Tîrziu. Că ce pot să mai fac? Pe Heracles,
De nu mă-nşel, eu l-am ucis. Săgeata-i — ştiu —
715 Pe Nessus l-a ucis.; pe Chiron[1] chiar, pe zeu, Greu l-a rănit. De-atinge vietăţi, s-au dus...
Şi-l va cruţa săgeata-i plină cu venin, Cu sîngele dihaniei, pe soţul meu? îl va ucide — ştiu.
Dar dacă-l pierd, cu el
7 20 O dată mor şi eu — mi-am pus-o-n gînd. Cînd am Obîrşia pe care-o am — şi mă făIesc
Cu ea — nu rabd a mai trăi. E-njositor!

CORIFEUL

Fireşte,-avem de ce să ne-nfricăm, dar cît Nimic nu s-a-ntîmplat, nădejdea s-o păstrăm.

DEIANIRA

725 Cînd răutăţi îţi trec prin gînd, nici că mai poţi Avea nădejdi care te-ar face-ncrezător.

CORIFEUL

Dar cînd greşeşti fără să vrei, chiar urile S-or îmblînzi, greşelile ţi s-or ierta.

DEIANIRA

Cei care-au fost părtaşi la fărdelegi nu pot 730 Vorbi aşa. Doar cei cu sufletul curat!

CORIFEUL

Ar fi mai bine să mai taci, de nu voieşti Să afle fiul tău..., căci iată-l, s-a întors! Pornise el să-l caute pe tatăl său. *(Hyllos intră grăbit.)*

HYLLOS

Trei lucruri, mamă, ţi-aş ura: oricare, vreau 735 A se-mplini: să mori, sau — de vei mai trăi
— Să-ţi spună „mamă" altu-n locul meu! Sau simţ Mai omenesc să-ţi încolţească-n inimă!

DEIANIRA

Copile, ce-am făcut de mă urăşti atît?

HYLLOS

Pe cel ce ţi-a fost soţ şi este tatăl meu 740 Să afli-acum că tu chiar astăzi l-ai ucis.

DEIANIRA

Copilul meu, ce grozăvie îmi vesteşti?

HYLLOS

O veste care-i, vai, un adevăr. Şi cînd Aşa-i, de ce ne-am face că nici nu-l vedem?

DEIANIRA

Ce spui, copile? Cine te-a făcut să crezi 745 Că-am fost în stare eu de-aşa nelegiuiri?

HYLLOS

Eu însumi am văzut, nu doar din zvon o ştiu, Ce soartă grea a mai avut şi tatăl meu.

DEIANIRA

Dar unde l-ai văzut? Şi-ai fost chiar lîngă el?

[1] Legenda spune că atunci cînd centaurii, fiind urmăriţi de Heracles, s-au ascuns în peştera lui Chiron, fiul lui Cronos, o săgeată a lui Heracles l-a rănit, din greşeală pe acesta. Ghiron, fie că nu mai putea fi lecuit — căci fusese rănit de o săgeată muiată $n sîngele Hydrei — fie că nu putea nici muri, fiind zeu nemuritor, a coborît de bunăvoie şi cu învoirea lui Zeus, la Hades, liberîndu-l de acolo pe Prometeu.

HYLLOS

750

De trebuie s-o ştii, eu îţi voi spune tot:
Lui Eurytos i-a năruit oraşul cel
Vestit. S-a-ntors apoi cu lauri şi cu prăzi.
...Pe ţărmul Eubeii-i capul Cenaion,
Din două părţi scăldat de val. Şi Heracles

Un crîng sfinţit şi-altare a-nchinat aici 755 Lui tată-său, lui Zeus. Şi-aici l-am revăzut Intîia

oară... Dor mi-era! El se gătea Să facă mari jertfiri cînd Lichas, crainicul, Venind de-acasă, a sosit cu darul tău: Cu haina morţii! Tata a-mbrăcat-o-aşa
Cum tu ai spus; şi-n urmă doisprezece boi, Dar pe ales, din prăzi, el i-a jertfit pe-altar; Aici el jertfe-aduse-o sută vite fel Şi chip; apoi, senin în suflet şi fălos De-acel frumos veşmînt, sărmanul, rugile-i
Şi le-a-nceput. Pînă s-aprinse flacăra, "V,
Că-i sînge mult şi lemnu-i răşinos, pe el îl trec sudori..., e leoarcă tot. Şi-acel veşmînt I s-a lipit de trup, de mădularele-i; Ca o statuie-a fost... Deodată-un zgîlţîit
Chiar pîn'la oase l-a pătruns; o viperă Ai fi crezut că l-a muşcat şi-nveninat; La bietul Lichas, vai cît a răcnit. Dar el Ce vină-avea? „Ce viclenie te-a făcut Ca să-mi aduci acest veşmînt?" Dar nu ştia
Sărmanul Lichas! Spuse doar că l-a adus Ca dar din partea ta — aşa cum l-a primit. Cînd tata-l auzi — durerile-i strîngeau Tot pieptul, tot — l-a prins de un picior, mai jos De gleznă şi apoi de-o stîncă ce ieşea
Din val l-a şi izbit; prin păr, lui sîngele-i S-a scurs învălmăşit cu creierii albicioşi. Ah! Ce-a ţipat norodul îngrozit, văzînd Şi chinul unuia şi soarta celuilalt! Să-i ţie tatii piept un om n-a cutezat,
Că tata tot se da de-a tăvăliş, sărea în sus, în sus, urla... Huiau şi stîncile din jur, ' . Din crestele Locridei pînă-n ţărmul cel Stîncos al Eubeii... Dar, de vlagă stors, Chircindu-se pe jos, urlînd, el blestema
Culcuşu-n care s-a legat cu tine-atunci, Cu fiica lui Oeneus, ce moartea i-a adus. ...Deodată, istovit, el ochii-nceţuiţi <*" De fumul gros o clipă i-a deschis; buimac, El m-a văzut cum prin mulţime eu plîngeam 1

Cu ochii-n ochii mei, el m-a chemat şi-a spus: „De chinul meu te rog, copile, nu fugi, Chiar dacă-ar fi să mori şi tu. Mă du de-aici, Departe, unde nici un om nu m-ar putea Vedea... Sau dacă mila te-ar opri, măcar
Din ţara-aceasta să mă duci! Nu vreau să mor Aici!"... a spus... Şi rugii lui ne-am şi plecat; în fundul unei luntre l-am culcat şi-aşa L-am dus cu chiu cu vai pe ţărmul celălalt. Ah, ce dureri, ce răcnete! O să-l vedeţi
Acuşi-acuşi... în viaţă sau... n-o fi murit? Ah! mamă, vai, ce fărdelege-ai uneltit Şi-ai săvîrşit tu contra tatii! De-ar putea Zeiţa Dike şi răzbunătoarele Erinii după fapta ta a te plăti!
Aşa-ţi urez — de am ăst drept. Şi-l am! Tu mi L-ai dat, cînd ai ucis pe omul cel mai bun De pe pămînt — un om cum nu vei mai vedea.

(Fără a spune un cuvlnt, Beianira porneşte spre palat.)

CORIFEUL

Tu pleci şi nu mai spui nimic? Cînd taci, nu vezi Că dai dreptate celui ce te-a-nvinuit?

HYLLOS 3

Să plece! Ducă-se! S-o ducă un vînt bun, !
Să n-o mai văd în ochi! Ah, mîndru-i numele ′■′■ De mamă! Dar cînd ca o mamă nu te porţi, '■ Cu el nu se mai cade să te-mpodobeşti. Să plece! Bun rămas! Şi-atîtea bucurii
Să aibe ea cît tatii-i dete ea acum! , 't

(Pleacă zorit.) CORUL

Strofa 1 ,

Copile, vedeţi cum deodată străvechiul
Oracol şi-ajunge sorocul!
Prezis-a că anii s-or scurge, vreo zece, ■•■■′•■■•■■

Şi alţi doi vor trece, şi fiul
Lui Zeus o să-şi vadă sflrşită-a lui trudă.[1] Ah, iată că azi se-mplineşte Acea prorocire! Căci omul acesta Ce ochii-şi închise — şi pentru Vecie — cum oare prilej o să aibe
Să poarte el jugul robiei?

Antistrofa 1
Şi dacă vicleanul centaur l-a prins el
In iţele morţii şi-n pieptu-i
Strecoară veninul, şi cînd şi scliposul
Balaur îi picură-a morţii 83 5 *Otravă[2], cum oare-ar putea să mai vadă*
A soarelui rază de mîine?
Cum oare cînd apriga hidră îi picură-n
Pieptu-i veninul, în vreme
Ce Nessus cu coama-i cea neagră, cu vorba-i 840 *Vicleană îl chinuie groaznic?*
Strofa 2
Dar nu-nţelesese nimic Deianira,
Sărmana. Ea doar un pericol ... ,)jv , f
Văzuse: ca-o alta femeie venise
Deodată-n căminu-i, pe care-o
845 *Sâ-l surpe. Şi-urmînd ea povaţa vicleană-a Lui Nessus, ajunse să-şi plîngă, Cu stropii de lacrimi, greşeala-i cumplită. Iar soarta, ce drumu-şi urmează, Acum îi arată ce grea prăbuşire*
850 *Povaţa vicleană-i aduse.*
855
860
[1] Oracolul prezisese că după doisprezece ani Heracles avea să-şij găsească odihna. Această prorocire se împlineşte acum în chip neaşteptat, Heracles găsindu-şi odihna cea veşnică: moartea.
[2] Potrivit unei vechi credinţe populare, sîngele era şi o otravă] care poate aduce moartea. I se spunea şi „fiu al morţii". Cu atîtl era mai otrăvitor sîngele centaurului, cu cît se amestecase şi cu acela al balaurului.
100
Antistrofa 2
Ţişneşte izvorul de lacrimi! Un rău cum
Duşmanii nicicînd vreodată-i
Făcuseră lui îl cuprinse acuma
Pe fiul viteaz al lui Zeus.
De plîns este astăzi! Tu, vîrf negricios al
Săgeţii! Ce iute-ai adus tu
Din munţii Oechalici pe tînâra fată,
Ce-a fost în războaie robită!
Dar Cypris, zeiţa, făcut-a isprava[1],
Şi fără să scoată o vorbă.
Aici este mîna zeiţei — văd bine.
(Din casă se aud vaiete.) ÎÎEMICOKDL 1
Ori aiurez?... Nu oare voi fi auzit Pe cineva ce parcă s-ar văita-n palat? Dar ce tot spun?
SEMICO BUL 2
865 Ba da! Se vaită-acolo cineva... Ah, rău
S-o chinui*!... Un jalnic lucru s-a-ntîmplat.
CORIFEUL
Dar uită-te:
Bătrîna vine-încoa... Ce mohorîtă e!
Cum s-a-ncruntat! Ea are-o veste să ne dea.
(Din iatac vine Doica.) DOICA
870 Copii, ăst dar care trimis i-a fost aici Lui Heracles, vai, mare pacoste a fost!
[1] Aceste versuri lămuresc înţelesul adînc al tragediei. Cypris, stîrnitoarea — în tăcere — a poftelor şi a iubirii, a fost făptaşa nenorocirilor suferite de eroii acestei tragedii.
101
COBIFETJL
Ce altă pacoste, bătrîno, ne vesteşti?
DOICA
Ea — Deianira — a pornit, dar fără nici Să fi făcut vrun pas, pe cel din urmă drum.
COKIPEUL
87 5 Ce vrei să spui? Va fi murit?
DOICA
CORIFEUL

Sărmana! Nu mai e?
Ţi-am spus chiar to
,.
DOICA
Ţi-am spus-o, ţi-o mai spun.
CORIFEUL
Sărmana jertfă-a soartei, vai, Cum îşi sfîrşit-a zilele?
DOICA
«Să *te-nfiori... şi alta nu!*
CORIFEUL
Cum şi-a găsit ea moartea? Cum?
DOICA
Şi-a vrut-o ea! Ea însăşi, ea!
CORIFEUL
Ce deznădejde, ce sminteli Au dus-o în mormînt? Şi cum? Cu-un fier tăios şi blestemat
102
Ea s-a străpuns? Vai! un omor N-a fost de-ajuns? Un altul ea A vrut? Şi l-a şi săvîrşit?
DOICA
C-un fier tăios şi blestemat!
CORIFEUL
în deznădejdea ei, sărmano, unde-ai fost?
DOICA
La cîţiva paşi...
CORIFEUL DOICA
Cu însuşi braţul ei.
CORIFEUL DOICA
Şi fapta cum s-a săvîrşit?
Ce spui?
Un adevăr!
CORIFEUL
Ah, tînăra-i logodnică Al casei prag nu l-a trecut Decît pentru-a stîrni aici *Al răzbunării duh cumplit?*
DOICA
Cumplit, aşa-i! Dar n-ai fost lîngă ea s-o vezi; Că de-o vedeai, mai mare jale te-ar fi prins.
CORIFEUL
Şi o femeie-n stare-a fost de-aşa ceva? 103
DOICA
Să te-nfiori! Ascultă-mă: ea singură
Intrase în palat. Gînd ochii-i şi-a-ndreptat
înspre ogradă, a văzut cum fiul ei
A luat o targa, aşternut i-a pus, vrînd el
Să plece şi să-i iasă-n drum lui taică-său.
Un colţ ascuns şi-a căutat ea în palat,
Să n-o zărească nimeni; lîngă-altar căzu-n
Genunchi şi-n şoaptă văduvia-i şi-o jalea;
Iar orice lucruşor de care se slujea
Prin casă, ea îl'mîngîia plîngînd. Vai, ei!
Buimacă, ea mergea prin casă-ncolo-încoa, "" ',,
Şi cînd vedea vrun slujitor, ea izbucnea
în plîns, jălindu-şi soarta ei şi-a casei ei
Ce va rămîne fără prunci de-ăi legiuiţi.

Oprindu-se din plîns, ea buzna în iatac
A dat — în al lui Heracles iatac. Dar eu,
Eu o văzui! Să nu mă vadă, m-am ferit;
Din umbră-i iscodeam orice mişcare-a ei,
Şi am văzut cum o velinţă-şi aşternea
Pe patul lui şi iute-n vîrful patului
Ea s-a trîntit,.plîngînd cu lacrime fierbinţi;
„O! pat al nunţii mele, bun rămas! — spunea —
Pe veci de tine mă des;part. O, tu, culcuş
Al căsniciei noastre, n-am să te mai văd
Nicicînd!"... O vorbă n-a mai scos. Cît ai clipi,
îşi smulse copca ce veşmîntu-i încheia
Mai sus de sîni, pe coşul pieptului, şi-apoi
Ea coastele şi braţu-i stîng şi-a dezvelit.
La fugă-am rupt-o, alergînd cît m-au ţinut
Picioarele, lui fiu-său de veste-a-i da
De maică-sa... Dar nici n-am apucat s-ajung
Şi să mă-ntorc cu el, că ea s-a şi străpuns
Sub coaste, spre ficat, cu-o spadă cu-ndoit
Tăiş. Vai, biet copil, ce ţipete a scos!
„Vai, eu, prin furia-mi am dus-o în mormânt!"
Acum el a-nţeles, tlrziu! — i-au spus-o-acei
Ce-s în palat — că el i-a dat acest sfîrşit;
Şi-n fapta ei, i-a fost centaurul îndemn.
Sărman copil, ce plînsete, ce jăluiri!
104
îngenunchind, el îi sprută buzele, Lipindu-se de leşul ei. Ce chin pe el
940 Că-a-nvinuit-o pe nedrept şi că-a rămas
De două ori orfan! — că tată, mamă, vai, Şi i-a pierdut! Azi e stingher. Vezi dar ce-a fost
Acolo, în palat!... Acel ce-ar socoti Cu ce „va fi", cu „mîine," „poimîine", e un
945 Nebun. Că ziua cea de „mîine" doar atunci Va fi cînd „azi" cu bine se va fi sfîrşit.
950
955
960
(Doica se reîntoarce în palat.)
CORUL
Strofa 1
Pe care să-l pllng mai Intli din aceste Amaruri? Ah, care-i mai groaznic? Vai mie, ce greu mi-e s-aleg între ele?
Antistrofa 1
Pe unul cu ochii-l văzurăm, în casă. Un altul ne-aşteaptă. Veni-va! Dar grea-i aşteptarea! Ea-i tot suferinţă, Cum este şi fapta-mp Unită.
Strofa'2
Pornească-se vîntul prielnic şi aprig![1]
Cu suflu-i puternic izbească
Palatul! De-aici să mă smulgă! Mă ducă
Departe, departe! Mi-e teamă
Că dacă-am să văd eu vreodată pe fiul
Viteaz al lui Zeus, eu de groază-mi
Voi da şi sfîrşitul... Se spune că-n chinuri
Ce-s fără de leac el se-ndreaptă
Spre casă... Privelişte grea, dureroasă.
(Se apropie, venind de departe, un convoi.)
[1] E vîntul care suflă din nord-vest, dinspre cîmpia Estiotida, de la poalele Olimpului.

105
Antistrofa *2*
Ah, iată, durerea ce-arn plîns-o cu lacrimi,
Ca privighetoarea ce clntă 965 *Cu jale: s-apropie-acum un convoi de*
Străini, ce cu drag şi cu grijă,
De parcă-i slnt rude, l-aduce acasă;
Ei merg în tăcere şi-agale;
El însuşi o vorbă nu scoate. Ce oare 97 0 *Pot crede? El mort e? Ori doarme?*
(Pe o targa e adus Heracles. Pe Ungă el sînt Hyllos şi un bătrîn, urmaţi de slujitori.)
HYLLOS
Vai mie, o, tată,
Amarnic mai sufăr! Ce tare mă doare
De tine! Ce-oi face? Vai mie!
BĂTRÎNTJL
Tăcere, copile, căci iar îi mai scormoni 975 Cumplita durere ce-l scoase
Din fire! Trăieşte... dar ce toropeală-l Cuprinse! Să taci! Tu buzele-ţi muşcă!
HYLLOS
Dar ce spui, bătrîne? Trăieşte?
BĂTRÎNUL
Dă-i pace, şi nu-i strica somnul ce-n braţe-l 980 Cuprinse! Şi nu-i mai aprinde,
Copile, cumplita-i durere, ce-odată-l Mai lasă şi iarăşi s-aprinde.
HYLLOS
Vai mie, ce groaznic m-apasă durerea 1 Ah, simt..., mi se-ntunecă mintea!
(Cîteva clipe tăcere. Heracles, de pe targa, se trezeşte.)
106
985
HEBAOLES
O, Zeus, eu pe unde mă aflu? Pe Care Meleaguri mă zbat azi în chinuri Ce n-au potolire? Ah, fie-vă milă! •••Vai, iarăşi durerea-mi s-aprinse.
BĂTRINUL
(către Hyllos)
Dar nu ţi-am spus oare să-ţi mistui în tine 990 Durerea? Să plîngi în tăcere?
De ce nu-l Iăsaşi ca să-şi doarmă el somnul? De ce i-l gonişi de pe pleoape?
HYLLOS
Eu nu rabd să-l văd cum se zbate în chinuri.
995
1 000
10 05
1010
HEBACLES
O! Cenaion, stincă pe carc-nălţat-am
Altare, o! Zeus, oare-aceasta-i
Răsplata jertfirilor mele? Sărmanul
De mine, a mea năruire-i
Cumplită! De ce *nu-mi cruţaşi tu durerea*
Ce-mi colcăie-n suflet şi-ntr-una
Zbucneşte? Ah, unde, o!Zeus, o fi vraciul
Cu leacuri dibace? Şi unde
O fi vrăjitorul ce prin vrun desclntec
Şi fără-ajutoru-ţi să poată
S-adoarmă durerea ce-mi fi-va pierzarea?
Şi oare-am să văd eu vreodată
Această minune?... Ah, fie-vă milă!
Lăsaţi-mi odihna, vai mie,
Sărmanul, şi-o fi cea din urmă odihnă!
Ah, mlna-ţi m-atinge..., mă doare!
De ce vrei pe-o rină-a mă-ntoarce?
(Către bătrln:)

Mă duci tu la moarte! Tu iarăşi Durerea-mi trezeşti cînd abia mă lăsase. Vai, iar se aprinse!...
(Către cei din jur:)
107
De unde
Veniră̆ţi, voi, care mai tare declt toţi elinii , 1015 *Aţi dat azi uitării cum eu odinioară,*
Pe mări, prin păduri, chiar şi viaţa mi-am pus-o
în joc, să vă scap de primejdii?
Şi astăzi nu-i nimeni să-mi curme şi mie
Durerea, cu fierul, cu focul? 1020 *Nu-i nimeni să-mi taie grumazul? Vai mie!*
BĂTRÎNUL
*(către **Hyllos)***
Vlăstar al acestui viteaz, ah, ajută-mi, Că-i peste puterile mele! Ţi-s ochii mai ageri. Mai bine ca mine-ai Să poţi să-i aduci mlntuirea.
HYLLOS
1025 *îl sprijin, dar cum să-i alin eu durerea? Cum leac să-i găsesc eu aici ori Aiurea? Doar Zeus va putea ca să-l scape.*
HEftACLES
Dar unde îmi eşti tu, copile[1]*? Fii-mi sprijin! Ridică-mă-acuma! Ce soartă* $ 1030 *Mi-e dată, sărmanul! Vai, iar mi s-aprinde Durerea şi ea mă omoară! Vai, Pallas, vai, Pallas! Mă chinuit iarăşi. Ah, fie-ţi de tatăl tău milă! Hai, scoate-ţi tu spada, copile, şi nimeni* 1035 *Vreo vină-ţi va face. înfige-o*
Sub umăr, în pieptu-mi şi curmă-mi tu chinul
Ce nelegiuita ta mamă-mi
Aduse, stîrnindu-mi mînia! Tot groaznic
Să-i fie, ca mie, sfîrşitul! 1040 *Ah! bunule Hades, tu, frate lui Zeus,*
Dă-mi grabnic azi somnul veciei, j
Dă-mi moartea! Sfîrşeşte-mi tu chinul odată!
[1] Heracles, care mai înainte, prin fumul jertfelor, îşi recunoscuse) copilul după plîns (v. 794), şi-l recunoaşte acum după glas.
108
CORIFEUL
(către femeile corului)
Prietene, cînd pe stăpîn l-aud gemînd Vai, mă-nfior!... Viteaz ca el, ce soartă-avu!
HERACLES
1045
1055
1060
O, cîte nu mi-au îndurat şi braţele Şi şalele! Doar că mi-o spun şi chinu-l simt. Dar nici acea soţie a lui Zeus, nicicînd, Nici Euristeus — ce scîrbă mi-e de el! — nu m-au Făcut să-ndur atîta chin cît fiica cea 1050 Vicleană-a lui Oeneus, ce-n spate-acest veşmînt Ţesut de Furii mi l-a pus, veşmînt ce azi Tot trupu-mi macină, ducîndu-mă-n mormînt; De coaste-mi stă lipit şi carnea pîn'la os Mi-o roade,-mi ronţăie şi vinele pînă-n Plămîni şi sîngele mi-a supt de m-a sleit De tot... Mă strînge-aşa ciudat! Ce n-au făcut Nici lăncile vrăjmaşe-ori oastea de Giganţi Născuţi din ăst pămînt şi nici centaurii Hirsuţi şi nici elinii, nici acei din ţări Cu grai barbar, nici de prin alte-ntinse ţări, Pe care le-am golit de ticăloşi, doar o Femeie-a, izbutit; şi ea nici spadă-avea, Nici vlaga unui om. Ah! ea m-a omorît.
(Către Hyllos:)
O, fiul meu, fii vrednic tu de tatăl tău! Nici să te uiţi la maică-ta! Ea mamă e? E doar cu numele! Tu caută-o-n palat, S-o smulgi de-acolo! Dă-mi-o-n seama mea, să văd Şi eu, cînd voi stîlci-o — cum şi drept ar fi — Pe care din noi doi tu-l vei jăli mai mult. Te du, copile, fii-ndrăzneţ! Ai milă, că-s De plîns. Ah, vezi-mă, ca o fecioară plîng, Mă vait!... Ce jalnic e! Ah, nimeni şi nicicînd Nu m-a văzut aşa. Prin groaznice-ncercări Am mai trecut, dar eu să fi gemut măcar, , O, asta nu!... Ce tare-am fost, cîndva, dar azi Ca o muiere-s, vai!... Apropie-te tu, Copilul meu, şi vezi cu ochii tăi ce chin
109
1065
1070

Mă mistuie! Mă voi dezvălui, să vezi, Să vezi...
(Către coreuţi:)
Vedeţi-mi trupul măcinat, vedeţi, Uitaţi-vă! Priviţi-mi halul jalnic, voii Vai mie! iar...
Durerea iar m-a săgetat, mă arde iar... Mă sfîşie, o clipă nu-mi mai dă răgaz...
Ah, Hades, rege, tu, primeşte-măl O, Zeus, Cu txăsnetu-ţi loveşte-măl Azvîrle-mi-l,
Stăpîne,-asupra mea!... Vai, muşcătura iar
Mă arde, iar! Durerea iar mă sfîşie,
Mă sfîşie... Ah, nu mai pot! O, mîini, o, mîini,
Voi, şale, voi! Tu, pieptul meu! Voi, braţe, voi, Pe leul din Nemeia, spaima tîrlelor
De oi, ce-i îngrozea pe toţi, voi l-aţi ucis!
Pe Hydra cea din Lerna, ciurdele de cai
Cu cap de om, nelegiuiţi şi rai, făloşi
De vînjoşia lor, apoi pe-acel mistreţ Ce-i din Erymanthos,[1] şi pe dulăul cel
De sub pămînt — cu capetele-i trei — pe-acea
Dihanie de neînvins născută din
Ehidna[2], Mda, pe balaurul străjer
Al merelor de aur de la capătul Pămîntului, voi i-aţi ucis!... Isprăvi, isprăvi
Am săvîrşit, dar pînă astăzi braţul meu
N-a fost nicicînd înfrînt. Dar azi, vedeţi-mă:
Un rău ascuns mi-a vlăguit picioare, mîini...
Şi, vai! mi-e trupul măcinat. Şi cînd gîndeşti Că mamă-mea-i de mare neam, iar tatăl meu
E Zeus, ce-i Domn pe cerul înstelat! Să ştii:
Chiar şi sfîrşit şi ţintuit cum sînt, pe ea
Ce la pierzanie m-a dus, tot mă răzbun!
Să vină ea aici şi am s-o-nvăţ eu cum Să spună tuturor că eu şi-n viaţă fiind,
Şi chiar şi mort, pe ticăloşi i-am pedepsit!

[1] î>entru toate aceste nume proprii, v. *Indicele.*

[2] Ehidna este descrisă în *Teogonia* lui Hesiod ca un monstru jumătatea de sus a corpului fiind a unei tinere femei, iar cealaltă jumătate a unui şarpe înfricoşător. ■

COBIFEUL
Elada, vai, cernită-o văd şi jăluind[1]
în ziua cînd va pierde ea pe-acest viteaz.
HYLLOS
O, tată, azi, că-mi dai prilej ca să-ţi răspund, Ascultă-mă, chiar dacă suferi greu; să-mi dai Ce-ţi cer: încredere, de vrei să-ţi domoleşti Mînia ta, şi ai să suferi mai puţin; Şi-atunci ai să-nţelegi cît de zadarnică-i Şi setea răzbunării, şi-nciudarea ta!
HEBACLES
Dar spune-mi mai pe scurt. Mi-e chinul mult prea greu Şi vorba-ţi prea întortocheată n-o-nţeleg.
HYLLOS
De mamă-mea-ţi vorbesc, de soarta ei de azi, De tot ce a greşit, dar fără s-o fi vrut.
HERACLES
Ah, ticălosule, cutezi să-mi aminteşti De ea? De ea, care-a ucis pe tatăl tău?
HYLLOS
în starea ei de azi, nu trebuie să tac.
HERACLES
Să nu taci, nu, cînd ea o crimă-a săvîrşit!
HYLLOS
De-ai şti tot ce-a făcut, poate-ai vorbi altfel.
HEBACLES
Vorbeşte-mi..., dar să nu te-arăţi fiu ticălos.

[1] Este firească jalea Eladei, Ia gîndul morţii lui Heracles, care se străduise pentru ea.

111
HYLLOS
1130 Să ştii: o spadă a străpuns-o-.., a murit!
HEBACLES
De mîna cui?... Ce veşti uluitoare-mi dai!
HEBACLES
1145
Sinistre vorbe!
HYLLOS
Vai mie, s-a sfîrşit! N-am să mai fiu..., sînt mort! Adio, tu, lumină-a Soarelui! Vai, azi Eu toată năruirea-mi văd... Copilul meu,
însăşi ea s-a omorît!
HEBACLES
Ah, ciudă mi-e!... De mîna mea să fi murit!-
HYLLOS
De-ai şti tu tot ce-a fost, n-ai mai gîndi aşa.
HEBACLES
1135 Ciudate vorbe!... Dar tu spune-mi ce gîndeşti!
HYLLOS
Ea a făcut un rău, dar gîndul i-a fost bun,
HEBACLES
Gînd bun? Nemernice, cînd a ucis pe tatăl tău!
HYLLOS
Cînd ţi-a văzut iubita în palat[1], a vrut
Să-ţi dea un leac de dragoste..., dar s-a-nşelat.
HEEACLES
1140 Aci-n Trachis, ce vraci cunoaşte vreun leac?
HYLLOS
I-a spus-o Nessus — el — centaurul, că-aşa, Cu leacul lui, vei îndrăgi-o iar pe ea.
1155

[1] Dacă Hyllos nu rosteşte numele Iolei, este pentru că o urăşte, 1 ea fiind aceea care a pricinuit sinuciderea mamei lui, Deianira.
112
De astăzi eşti orfan! Să-mi chemi pe fraţii tăi, Şi pe Alcmena, vai de ea, s-o chemi! Lui Zeus[1]
Nevastă ea-n zadar i-a fost. Prin mine voi Veţi şti cea de pe urmă vorbă ce mi-a spus 1150
Oracolul, că singur eu — doar eu — o ştiu.
HYLLOS
Dar maică-ta, ea nu-i pe-aici. S-a aşezat Pe ţărmul mării, în Tirint, şi-acolo-a luat, Să-i crească ea, pe unii din copiii tăi. în Teba-s ceilalţi — să ştii! Dar ceştilalţi Ce-n preajma ta trăim, noi, tată, te urmăm! De-o fi nevoie, facem tot ce porunceşti.
HEEACLES
Ascultă-acum ce-nsărcinare-ţi dau — şi vei Putea s-arăţi ce-nseamnă-a fi copilul meu:
Cîndva chiar tata a prezis că moartea mea 1160 Va fi nu fapta vrunui om ce-n viaţă-ar fi, Ci fapta iinui mort, la Hades găzduit, Cum a prezis, aşa a fost: m-a omorît Centaurul, dihania, măcar că-i mort De mult... Dar eu un alt oracol nou îţi voi Destăinui; şi-aidoma e cu cel vechi: Cînd eu m-am dus în codrul sfînt al Selilor[2], Cari stau prin munţi şi dorm doar pe pămîntul gol, Am scris ce îmi spunea — prin glasul mulţilor Stejari[3] — stejarul care-i tatii închinat, El mi-a dezvăluit şi mi-a prezis că azi De chinuri fi-voi izbăvit. Credeam atunci

[1] Heracles, care îşi presimţise moartea ca urmare a unor viclenii omeneşti, simte acum că i-a vrut-o Zeus. Heracles ceruse fiului său să-I ducă în Trachis, căci nu voia să moară în Eubeea.
[2] Vezi *Indicele numelor proprii:* Selii sînt preoţii lui Zeus Ia Dodona.
[3] Vezi nota de la versul 164.
1165
1170
113
Că zile fericite voi trăi. Dar azi Eu văd că moartea mi-a prezis-o el — că doar Cei morţi sînt

fără griji... Acum oracolul 1175 S-a împlinit.[1] Copile, dă-mi tot sprijinul, Nu şovăi! Nu mă stîrni să spun mai mult! Tu să m-asculţi, că lege mai frumoasă nu-i, Să ştii, decît ca vrerii tatii să te pleci!

HYLLOS

Ah, tată, tremur, mă-nfior de cc-ai putea 1180 Să-mi spui! Dar totuşi vrerii tale mă supun.

HERACLES

Dă-mi dreapta ta! Şi ea chezaşe îmi va fi.

HYLLOS

Tu chezăşie-mi ceri? De ce mi-o ceri zălog?

HERACLES

Ce? Nu mi-o dai? Mai stai cumva în cumpănă?

HYLLOS

Ba, iată, eu ţi-o dau şi fac tot ce-ai să-mi ceri.

HERACLES

1185 Pe capul tatii tu să-mi juri! Să-mi juri pe Zeus!

HYLLOS

Dar ce vrei ca să-ţi jur? Vrei oare să mi-o spui?

HEBACLES

Să faci tot ce-ţi voi cere eu. Dar tot ce-ţi cer!

HYLLOS

îţi jur pe Zeus! Chezaş şi martor fie-mi el!

[1] Heracles spusese că tatăl său, Zeus, îi prorocise moartea (v.1159). Acum oracolul se împlineşte.

HERACLES

Şi de-ai jurat tu strîmb, osînda să ţi-o vrei!

HYLLOS

1190 N-am grijă. Jurămîntu-mi ţin... Să fie-aşa!

HERACLES

Tu piscul Oetei închinat lui Zeus îl ştii?

HYLLOS

îl ştiu! Pe el adus-am deseori jertfiri.

HERACLES

Acolo tu pe braţe trupul să mi-l duci! Te-or ajuta prieteni chiar de tine-aleşi.

1195 Să tai stejari cu rădăcini cu tot — şi cît
De mulţi! Să tai sălbatici şi vînjoşi măslini. Cu ei să-nalţi un rug. Din pinii răşinoşi O faclă să aprinzi. Şi trupu-mi aşternut Pe rug, în flăcări să-l cuprinzi. Din ochii tăi

1200 Nu cadă-o lacrimă! Nici să te vaiţi, de-mi eşti
Tu fiul meu. Altcum, chiar cînd voi fi-n pămînt, De-acolo-n veci te va lovi blestemul meu.

HYLLOS

Vai, tată, ce ai spus? Ce lucruri grele-mi spui?

HERACLES

Ţi-am spus ce-ai de făcut! De n-ai să vrei, să nu 1205 Mai fii copilul meu! Al altuia să fii!

HYLLOS

Vai, tată, vai! Să fiu eu ucigaşul tău? La asta mă îndemni? Pe tata să-l omor?

HERACLES

Ba nu, ci-ţi cer de chinuri să mă scapi. Să-mi fii Tu însuţi vraci: de chinuri izbăveşte-mă!

HYLLOS

1210 Dar cum să le alung? Arzîndu-te pe rug?

HEBACLES

Ce? Te-nspăimînţi? Atît îţi cer: s-ajuţi şi tu!

HYLLOS

Eu te ascult; şi trupul, da, am să ţi-l duc.

HEBACLES

Dar n-ai să-nalţi tu rugul meu, cum ţi-a'm cerut?

HYLLOS

O fac! Dar mina mea nu te-o atinge, nu! 1215 Fac totul, asta nu! încolo, tot ce vrei.

HEBACLES

Mi-ajunge-atît! Dar peste-atîtea clte faci,

Şi-i mult ce faci, ţi-aş cere-un lucru mai mărunt.
HYLLOS
Şi mare chiar de-ar fi, voi face tot ce vrei.
HEBACLES
De Eurytos ai auzit? Cunoşti pe fiica lui?
HYLLOS
De nu mă-nşel, tu de Iole îmi vorbeşti.
HEBACLES
Aşa şi e!... Copile, iată ce-ai să faci: Cînd am să mor — de vrei cucernic tu să-mi fii — Ţinîndu-ţi jurămîntul către tatăl tău, Cu ea, cu-această fată să te-nsori! Să nu Spui „nu"! Doar tu — şi nimeni alt să-i fie soţ Aceleia ce-a stat cu mine-n aşternut. Copilul meu, tu să-i fii soţ! M-ai ascultat

în lucruri mari, dar dacă-n cele mici tu nu M-asculţi, n-aş mai avea de ce să-ţi mulţumesc.
HYLLOS
Vai, cum m-aş mînia pe-un om bolnav? Dar cum Să-i rabd eu gîndul lui? Cum m-aş supune lui?
HEBACLES
Din vorba-ţi văd că n-ai de gînd să faci ce-ţi cer.
HYLLOS
Nu fata asta-a dus pe mama în mormînt? Şi nu tot ea te-aduse-n halu-n care eşti? Doar un smintit de-a binelea s-ar însura Cu ea. O, tată, vreau mai bine mort decît Să-mi am culcuş cu ea — pe care o urăsc.
HEBACLES
(vorbind ca pentru sine)
De tatăl său, cînd azi eu trag să mor, puţin li pasă — văd — acestui om... Poruncile De nu-mi asculţi, te-aşteaptă-al zeilor blestem.
HYLLOS
Cît suferi, tată, vai, o simt din vorba ta.
HEBACLES
Durerea-mi dase pace-acum... Iar mi-o stîrneşti?
HYLLOS
Vai! ce să fac? Nici că mai ştiu, vai mie, vai!
HEBACLES
Te zbuciumi, da, că nu-l asculţi pe tatăl tău.
HYLLOS
Tu, tată, tu ma-iysreţi să,jţiu,nelegiuit?' ,.'

HERACLES
Cînd sufletu-mi împaci, nelegiuire nu-i!
HYLLOS
Şi-mi ceri morţiş s-o fac? Şi-i drept ce-mi ceri?
HERACLES
O, da, ce-ţi cer e drept, iar martori zeii-mi sînt!
HYLLOS
Eu vrerii tale mă supun. Dar zeii-or şti Că-i fapta ta — şi nu sînt un nelegiuit, Cînd eu, o, tată, împlinesc porunca ta!
HERACLES
Ah, în sfîrşit, cuminte eşti! Dar, rogu-te, Nu pregeta! La faptă, fiul meu, că iar Durerile-mi s-or l'ierbînta... Ajută-mă! Aşază-mă pe rug! Aşa se va sfîrşi
O dată chinul meu: cu însăşi viaţa mea!
HYLLOS
Eu vrerea ţi-o-mplinesc! Nimic mă va opri. O, tată, tu mi-ai poruncit! Eu mă supun.
(Convoiul, purtînd targa, se apropie în mers domol. Iole se iveşte în pragul palatului.)
HERACLES
Dar lasă zăbava, că iar mi s-o-ncinge
Durerea! Fii, suflete, tare
Şi buzele-mi prinde cu-o scoabă de fier cum

Se leagă cu ea două pietre,
Să nu scot vrun ţipăt! Voios fă isprava,
Şi chiar de te-ar umple de groază!
1270
1260
HYLLOS
Duceţi-l, prieteni! Şi fie-vă gîndul Mai blînd pentru mine, căci zeii-s
Făptaşii haini ai isprăvii de astăzi!
Şi zeii — şi ei — au vlăstare.
Din zeu el coboară. Dar zeii se uită
în tihnă la marea-i durere...
Ce fi-va, nu-i om care-ar şti-o. Dar astăzi
A noastră ni-e jalea- Ruşinea-i
A zeilor însă. Nu-i om ce-a-ndurat vreo
Mai grea ca a lui pătimire.
(Convoiul începe a se depărta cu paşi domoli.)
CORIFEUL
(către Iole)
Tu, tînără fată, tu **lasă-ţi** palatul
Şi pleacă! Morţi groaznice ochii-ţi văzură, Şirag de amaruri cumplite. Dar toate Purces-au de sus, de la Zeus!
(Corul se retrage urmat de Iole şi Hyllos.)